

**COLLABORATIVE ACTIVITIES IN THE SPHERE
OF INFORMATION SECURITY**

**КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

Lykhova S. Ya.

*Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of Criminal
Law and Procedure, Faculty of Law
National Aviation University
Kyiv, Ukraine*

Лихова С. Я.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального
права і процесу
юридичного факультету
Національний авіаційний
університет
м. Київ, Україна*

Patselya H. A.

*Candidate of Jurisprudence,
Associate Professor of the Department
of Criminal Law and Procedure,
Faculty of Law
National Aviation University
Kyiv, Ukraine*

Пацеля Г. А.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
і процесу юридичного факультету
Національний авіаційний
університет
м. Київ, Україна*

Одним із найважливіших прав людини є право на отримання правдивої та достовірної інформації. Інформаційна безпека є складовою національної безпеки України. Тому саме в розділ I Особливою частини Кримінального кодексу України (далі КК України) «Злочини проти національної безпеки України», в першу чергу, були внесені зміни і були криміналізовані діяння, які набувають особливої суспільної небезпеки саме під час воєнного стану.

Зразу після початку агресивної війни рф проти України, після прийняття Закону України «Про введення воєнного стану в Україні» [1] КК України був доповнений статтями, у яких була встановлена кримінальна відповідальність за суспільно небезпечні кримінальні правопорушення, які посягають на інформаційну безпеку.

Питання національної безпеки України врегульовані у Законі України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII [2].

Слід відмітити, що поняття «національна безпека» є надзвичайно широким за змістом. До його складових слід віднести і такий феномен як інформаційна безпека.

В перші дні війни законодавчий орган прийняв низку законів, спрямованих на захист інформаційної безпеки. Окремі положення цих

нормативних актів згодом були закріплені в КК України як кримінальні правопорушення.

Кримінальна відповідальність за суспільно небезпечні діяння із інформацією залежить не лише від її змісту, але і від часу та від способів її розповсюдження.

Наприклад, до кримінальних правопорушень у сфері колабораційної діяльності, пов'язаної із кримінально караними діяннями у інформаційній сфері слід віднести кримінальні проступки і злочини, відповідальність за які передбачена у ч.ч. 1, 3, 6 ст. 111-1 КК України [3].

У ч. 1 ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» передбачена кримінальна відповідальність за кримінальний проступок, який полягає у незаконних діях із інформацією, яка, по-суті, спотворює уяву про реальне становище у державі. Ця інформація має зміст, який полягає у запереченні громадянином України таких очевидних фактів, як здійснення збройної агресії проти України, публічні заклики до підтримання рішень дій держави-агресора, збройних формувань, окупаційної адміністрації. Окрім того, ця інформація має форму закликів до співпраці із державою-агресором та її збройними формуваннями, до невизнання поширення суверенітету на тимчасово окуповані території України. Обов'язковою ознакою розповсюдження такої інформації є її публічний характер. І хоча ця ознака має оціночний характер під публічним способом традиційно розуміється поширення такої інформації серед невизначеного кола осіб, у Примітці до ст. 111-1 КК України додатково вказано, що поширення вважається публічним, якщо воно відбувається через мережі інтернет чи за допомогою інших засобів масової інформації.

Безумовно, вчинення розповсюдження такого виду інформації та ще і у воєнний час має тягти кримінальну відповідальність, не дивлячись на те, що склад цього кримінального проступку носить формальний характер. Розповсюдження такого роду інформації у формі заперечень і закликів негативно впливає на формування у деяких громадян недовіри до позиції держави у цій війні, може спонукати особу до вчинення більш тяжких злочинів, наприклад, до державної зради, до пособництва державі-агресору, до ухилення від мобілізації та інших.

Відповідальність за розповсюдження інформації приблизно такого ж змісту передбачена у ч. 3 ст. 111-1 КК України. Але обов'язкову ознаку у юридичному складі злочину, передбаченому у ч. 3 ст. 111-1 КК України відіграє така ознака як місце вчинення злочину.

В диспозиції цієї частини передбачена відповідальність за такі діяння як здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів і форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникнення відповідальності за здійснення державою-агресором

збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора.

Так як ця стаття розташована в розділі I Особливої частини КК України, то всі кримінальні правопорушення, юридичні склади яких розташовані у ньому спрямовані на нанесення шкоди такому родовому об'єкту як національна безпека України. Безпосереднім об'єктом злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 3 ст. 111-1 КК України є інформаційна безпека у сфері освітньої діяльності.

Злочин вчинюється шляхом активних дій. Об'єктивну сторону цього юридичного складу злочину складаються такі дії як: пропаганда у закладах освіти незалежно від типів і форм власності та дії, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.

Поняття пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму збройної агресії як держави-терориста проти України розкривається у Законі України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії рф як держави терориста проти України, символики воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україні» від 22 травня 2022 р. № 2265-IX [4].

Аналізований склад злочину за своєю побудовою є формальний, тому наслідки і причиновий зв'язок не розглядаються як його обов'язкові елементи.

Натомість, місце вчинення злочину в цьому юридичному складі відіграє роль обов'язкової ознаки, адже про це є пряма вказівка у диспозиції ч. 3 ст. 111-1 КК України – «у закладах освіти».

До закладів освіти відносяться юридичні особи публічного чи приватного права, основним видом діяльності яких є освітня діяльність. Час вчинення злочину також у цьому випадку виступає як обов'язкова ознака – воєнний час або час надзвичайного стану, які напряду зумовлені збройною агресією рф в Україні.

Аналізований злочин вчинюється лише із прямим умислом. Особа усвідомлює, що на Україну здійснила воєнну агресію рф, яка наносить реальну шкоду національній безпеці і суверенітету нашої держави. Особа передбачає, що її дії, а саме пропаганда серед школярів та студентів не сприяє їхньому вихованню у патріотичному дусі, може стати підставою формування у них хибного враження про те, що відбувається в Україні, про ту шкоду, яку наносить нацистський тоталітарний режим інтересам України. Особа бажає вчинювати саме такі дії або досягти певного наслідку, хоча наслідок не є обов'язковою ознакою у цьому юридичному складі злочину.

Що стосується мотиву і мети, слід вказати таке. Мета є обов'язковою ознакою у цьому юридичному складі злочину. Вона прямо вказана у диспозиції ч. 3 ст. 111-1 КК України – «з метою сприяння здійсненню

збройної агресії проти України, встановлення та утворення тимчасовий окупації».

Мотив, безумовно, має місце, особливо в умисних злочинах, але в аналізованому юридичному складі злочину він відіграє роль факультативної ознаки. Мотив може бути будь-який, корисливий, бажання надати допомогу державі державі-агресору, особистий тощо, але на кваліфікацію він не впливає.

До колабораційної діяльності у інформаційній сфері слід віднести злочин, за який встановлена відповідальність у ч. 6 ст. 111-1 КК України. Цей злочин полягає у організації та проведенні заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором тощо. Те, що це злочин саме в сфері інформаційної діяльності свідчить текст ч. 2 і ч. 4 примітки до ст. 111-1 КК України, у яких вказано, що під заходами політичного характеру розуміються з'їзди, збори, мітинги, походи, демонстрації, конференції, круглі столи тощо, тобто заходи, які мають на меті обмін інформацією. Також у примітці вказано, що під здійсненням інформаційної діяльності розуміється створення, збирання, одержання, зберігання, використання та поширення відповідної інформації, тобто інформації, яка носить антиукраїнський характер.

Цей злочин вважається особливо тяжким, адже як основне за нього передбачене покарання у виді позбавлення волі від десяти до дванадцяти років.

Таким чином, є підстави вважати кримінальні правопорушення у сфері інформації колабораційною діяльністю за наявності підстав, вказаних у КК України.

Література:

1. «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 3 березня 2022 р. № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#n12>

4. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії рф як держави терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україні: Закон України від 22 травня 2022 р. № 2265-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>